

แนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

GUIDELINES FOR ENHANCING HUMAN RIGHTS RESPECTFUL CITIZENSHIP TO
REDUCE BULLYING IN SCHOOLS FOR LOWER SECONDARY STUDENTS.

กิตติธัช จรัสเลิศวงศ์¹, พิมพ์ตะวัน จันทัน²

Kittitat Jaradlertwong¹, Pimtwan Jantan²

Corresponding Author E-mail: Kittitat.jaradlertwong@g.swu.ac.th

Received: May 08, 2025; Revised: May 18, 2025; Accepted: Jun 06, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา 3) เพื่อจัดทำคู่มือแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษา, ครูสังคมศึกษาและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์พลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา และแบบสำรวจพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 ตอนตามวัตถุประสงค์โดยสถิติการวิจัยประกอบไปด้วย 1) การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ค่าร้อยละ 2) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ การวิเคราะห์เนื้อหาชนิดกำหนดแนวทางล่วงหน้าและการวิเคราะห์คำหลัก สามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) คุณลักษณะพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาประกอบไปด้วย 3 ด้าน ดังนี้ ด้านความรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านทัศนคติ 2) แนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนผ่านการให้ความรู้อย่างถูกต้อง, ครูสังคมศึกษาให้ความสำคัญต่อการบูรณาการของรายวิชาต่าง ๆ เพื่อใช้สถานการณ์จริงเป็นบทเรียนในการเรียนการสอน และนักเรียนให้ความสำคัญต่อการเฝ้าระวังทางด้านจิตใจเป็นสำคัญ 3) คู่มือแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาจากการวัดคุณภาพโดยวัดค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.80 - 1.00

คำสำคัญ : พลเมือง, สิทธิมนุษยชน, การกลั่นแกล้งในสถานศึกษา

¹นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹Student in Master of Education Degree, Social Studies Education, Srinakharinwirot University

²อาจารย์ที่ปรึกษา, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²Advisor, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

Abstract

This research aimed to 1) examine the characteristics of human rights-respecting citizens in the context of reducing Bullying in Schools institutions, 2) explore approaches to fostering such citizens, and 3) develop a guideline manual for promoting human rights-respecting citizenship to mitigate bullying in schools. The target population and sample comprised school administrators, social studies teachers, and lower secondary school students. Schools located in the Bangkok Area. The research instruments included an interview protocol and a survey questionnaire designed to assess human rights-respecting citizenship for bullying reduction in Schools. Divided into three sections according to the research objectives. The statistical methods used in the study included: 1) Quantitative analysis, mean, standard deviation, and percentage; and 2) Qualitative analysis, which involved pre-determined content analysis and keyword analysis. The findings of the research can be the result of: 1) The characteristics of human rights-respecting citizens, as they relate to Reducing school bullying, fall into three dimensions: knowledge, behavior, and attitude. 2) Approaches to promoting such citizenship involve several key actions: school administrators should emphasize behavioral change in students through accurate education; social studies teachers can integrate various subjects by using real-life situations as learning contexts; and students emphasized the importance of psychological healing. 3) The developed guideline manual for fostering human rights-respecting citizenship to reduce school bullying demonstrated a high level of quality, with a content validity index ranging from 0.80 to 1.00.

Keyword : Citizenship, Human Rights, Bullying in Schools

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาความเหลื่อมล้ำและความเสมอภาคเป็นปัญหาที่เราสามารถเจอได้ในทุก ๆ พื้นที่ของโลก โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มนุษย์มีการพัฒนาตนเองและเปลี่ยนแปลงสังคมอยู่ตลอดเวลาเพื่อเอาตัวรอดในการดำรงชีวิต ปัญหาดังกล่าวสามารถพบเจอได้กับทุกเพศทุกวัยโดยเราอาจกล่าวได้ว่า ฐานะทางการเงินมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคมโดยผู้ที่มิฐานะทางการเงินมาก มักมีอำนาจทางสังคมที่เหนือกว่าผู้ที่มีฐานะปานกลางและยากจน (Lindh, A., & Anton, B. A. 2024: 13) ความเหลื่อมล้ำถือเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคมที่แสดงถึงความไม่เท่าเทียมในการดำรงชีวิตโดยมีส่งผลกระทบต่อกลุ่มสังคมที่มีความยากจนโดยกลุ่มคนเหล่านี้มักจะได้รับผลกระทบจากปัญหาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง องค์การสหประชาชาติ (UN) ในฐานะองค์กรกลางของโลกจึงได้ให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวโดยบรรจุปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำและความเท่าเทียมให้เป็นหนึ่งในปัญหาที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals) (United Nations. 2015: ออนไลน์) องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ โดยสถาบันสถิติศาสตร์ (UIS) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัญหาการกลั่นแกล้งของประชากรทั่วโลกพบว่า ประเทศต่าง ๆ ของโลกได้ประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยในแต่ละช่วงวัยมักพบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำที่แตกต่างกันสำหรับนักเรียนในการศึกษาขั้นพื้นฐานความเหลื่อมล้ำที่พบได้มากที่สุด คือ ปัญหาการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา โดยจากการศึกษาพบว่า เยาวชน 1 ใน 3 ของโลกเคยประสบปัญหาการกลั่นแกล้ง การถูกล้อเลียน การทำร้ายร่างกาย หรือแม้แต่การทำให้เป็นตัวตลกในสายตาผู้อื่น โดยจากข้อมูลดังกล่าวเป็นความน่ากังวลที่สะท้อนถึงระบบการจัดการศึกษาที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้จนเป็นปัญหาของโลกในปัจจุบัน กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2563: ออนไลน์) ได้ศึกษาปัญหาการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาปีละ 600,000 คน จากทั่วประเทศ ซึ่งถือเป็นจำนวนนักเรียน 40 % จากนักเรียนทั้งหมดทำให้ประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่มีปัญหาการกลั่นแกล้งของเยาวชนในสถานศึกษาเป็นอันดับที่ 2 ของโลก การกลั่นแกล้งในสถานศึกษา เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อนักเรียนเป็นอย่างมากซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่ต้องการใช้อำนาจของตนเองให้อยู่เหนือผู้อื่นโดยอาจส่งผลต่อปัจเจกบุคคล ครอบครัว และสังคม (ชญานิษฐ์ บุญจริง. 2567: 527) การกลั่นแกล้งในสถานศึกษาอาจมาในรูปแบบของการข่มเหงรังแกกัน โดยอาจเกิดจากความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของปัญหาการกลั่นแกล้งกันของนักเรียนในสังคมไทยยังคงอยู่ในระดับต่ำ และนักเรียนมองว่าการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาไม่ใช่เรื่องที่สำคัญเพราะอาจเป็นเพียงการเล่นกันตามประสาเด็กเท่านั้น อาจไม่รู้สึกว่าการกลั่นแกล้งเหล่านั้นจะส่งผลรุนแรงหรือมีความตั้งใจในการทำร้ายผู้อื่นทางด้านร่างกายและจิตใจหรืออาจเป็นเพียงความต้องการในการมีตัวตนในกลุ่มเพื่อน (นวภัทร ณรงค์ศักดิ์ และอารณีย์ วิวัฒนาภรณ์. 2566: 44) สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาโดยพบว่าเด็กและเยาวชนเคยถูกกลั่นแกล้งรังแก 44.2% โดยถูกกลั่นแกล้งในโรงเรียนสูงถึง 86.9% และเรื่องที่ถูกกลั่นแกล้งรังแก ได้แก่ ล้อเลียนหน้าตาหรือบุคลิก 76.6% ตอกย้ำปมด้อย และคำทอ 63.3% ทำร้ายร่างกาย 55.1% (The coverage. 2566: ออนไลน์) โดยพฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลต่อสภาพจิตใจของนักเรียนที่จะสามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เพราะเป็นการทำลายความเชื่อมั่นในตนเองโดยอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้และในปัจจุบันการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาสามารถทำได้ในหลากหลายรูปแบบและมีวิธีการที่หลากหลายจึงมีความกังวลว่าปัญหานี้จะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ยังได้ระบุว่า สถานศึกษาต้องมุ่งจัดการเรียนการสอนที่ปลูกฝังความเสมอภาคและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับทุกช่วงวัยเพื่อสร้างผู้เรียนที่สามารถตระหนักรู้เรื่องความเหลื่อมล้ำและความเสมอภาคในการเป็นส่วนหนึ่งของประชากรโลก กลุ่มสาระการเรียนรู้หลักที่ควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียนมากที่สุด คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เนื่องจากวิชาสังคมศึกษาเป็นศาสตร์แห่งการบูรณาการที่จะช่วยสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ผ่านทักษะและประสบการณ์ในโลกอันกว้างใหญ่ด้วยการวิเคราะห์ การตรวจสอบข้อมูล และการใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองที่สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระดับชุมชน ประเทศ และระดับโลก (National Council for the Social Studies. 1921: ออนไลน์) และจากสภาวะของสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจึงต้องมีส่วนช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและเพิ่มศักยภาพสามารถดำรงชีวิตในฐานะปัจเจกบุคคลเพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยต้องสามารถปรับตัวตามสภาพแวดล้อม รวมถึงการยอมรับความแตกต่างในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ในสังคมไทยและสังคมโลกได้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551) ผ่านกิจกรรมการเรียนการ

สอนแผนการพัฒนาผู้เรียนรายปี และโครงการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครูสังคมศึกษา และนักเรียนเพื่อเสริมสร้างพลเมืองให้รู้จักการเคารพสิทธิมนุษยชนที่จะนำไปสู่การลดปัญหาของการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของการเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
3. เพื่อจัดทำคู่มือแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การทบทวนวรรณกรรม

การกลั่นแกล้งในสถานศึกษาเป็นพฤติกรรมการกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่นที่ก่อให้เกิดปัญหาและกระทบต่อสภาพจิตใจ และอาจมีผลถึงการได้รับบาดเจ็บทางร่างกายและในปัจจุบันเด็กที่ถูกรังแกจะมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจโดยเป็นความทรงจำอันโหดร้ายของเขไปตลอดชีวิตโดยเกิดจากพฤติกรรมที่ผู้กลั่นแกล้งมีเจตนากระทำต่อผู้ถูกกลั่นแกล้งให้ได้รับความทุกข์ทรมานจิตใจ หรือร่างกายโดนกระทำการกลั่นแกล้งผ่านทางวาจา ร่างกาย หรือมีการรุกราน สร้างความแตกแยก ร้าวฉานทางความสัมพันธ์ระหว่างผู้อื่น ทั้งนี้การกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่ถูกกระทำทางด้านร่างกายและจิตใจสามารถพบได้ในกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยสถานที่ ๆ พบเจอได้บ่อยที่สุดคือโรงเรียน โดยถือว่าเป็นพื้นที่ ๆ มีความเสี่ยงในการเกิดการกลั่นแกล้งมากที่สุดโดยการตกเป็นเหยื่อในการกลั่นแกล้งเหยื่อมักมีสิ่งที่ต้อยกว่าผู้กลั่นแกล้ง (นฤมลพรรณ กัลป์ยานวุฒิ และคณะ. 2023: 13 ;วรณัฏฐ์ ดาราพงษ์. 2563: 13; Chen, Lin. and Others. 2024: 8) ปัญหาเรื่องการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาเป็นหนึ่งในปัญหาของความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษา ฉะนั้นสถานศึกษาต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสมด้วยการจัดสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้และต้องจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนสัมผัสได้ถึงความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยไม่มีนักเรียนคนใดมีอำนาจมากกว่าคนอื่น ครูต้องแสดงให้เห็นถึงความเสมอภาคในการดำรงชีวิตในสถานกรณ์ต่าง ๆ (Thomson, S. 2017: 29) โดย The Australian Human Rights Commission (2021: ออนไลน์) ได้กล่าวไว้ว่า การกลั่นแกล้งเกิดจากการนำผลของพฤติกรรมที่ผู้กลั่นแกล้งได้กระทำต่อผู้ถูกกลั่นแกล้งซึ่งจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปและในปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่าเราพบการกลั่นแกล้งในรูปแบบของไซเบอร์ ซึ่งอาจเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าการกลั่นแกล้งได้มีวิวัฒนาการไปตามพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ดังพฤติกรรมบ่งชี้การกลั่นแกล้งในสถานศึกษาดังต่อไปนี้

พฤติกรรมการบ่งชี้การกลั่นแกล้งในสถานศึกษามีทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้

1. **ด้านการกลั่นแกล้งทางร่างกาย** มักพบว่ามีอาการกลั่นแกล้งในลักษณะต่อไปนี้ การทำร้ายร่างกายผู้อื่น , การทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายผ่านสิ่งต่าง ๆ (การทำให้ล้ม/การปาสิ่งของ) , การแสดงออกทางร่างกายด้วยท่าทีหยาบคาย
2. **ด้านการกลั่นแกล้งทางคำพูด** มักพบว่ามีอาการกลั่นแกล้งในลักษณะต่อไปนี้ การปล่อยข่าวที่ไม่เป็นความจริงให้กับผู้อื่นโดยมีเป้าหมายให้เกิดความเข้าใจผิด, การใช้คำพูดเพื่อลดทอนคุณค่า/ทำให้ผู้อื่นต้อยกว่าตนเอง, การใช้คำพูดวิจารณ์ร่างกาย/รูปร่างผู้อื่น
3. **ด้านการกลั่นแกล้งทางสัมพันธภาพ** มักพบว่ามีอาการกลั่นแกล้งในลักษณะต่อไปนี้ การทำให้เพื่อเป็นตัวตลกในสายตาผู้อื่น , การล้อจุดด้อยของผู้อื่นเพื่อให้เสียความมั่นใจในตนเอง , การกีดกันเพื่อน ในกลุ่มไม่ให้คบหากับผู้อื่น
4. **ด้านการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์** มักพบว่ามีอาการกลั่นแกล้งในลักษณะต่อไปนี้การปลอมแปลงในโลกโซเชียลมีเดีย , การกระจายข้อมูลข่าวสารอันเป็นเท็จบนโลกโซเชียลมีเดีย, การระรานหรือการมุ่งทำร้ายผู้อื่นโดยผ่านโลกโซเชียลมีเดีย
5. **การกลั่นแกล้งทางเพศ** มักพบว่ามีอาการกลั่นแกล้งในลักษณะต่อไปนี้ การล้อเลียนว่าบุคคลอื่นเป็นกลุ่ม LGBTQ+ , การแสดงท่าทีหยาบคายด้วยการตะแถ่เนื้อตัวผู้อื่น , การเปิดเผยเพศสภาพของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต

ผู้วิจัยจึงนำเอาความหมาย หลักการ และความสำคัญของการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา มาจัดทำเป็นแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ

ออกแบบคู่มือแนวทางเสริมสร้างสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและสร้างการดำเนินการวิจัยในการศึกษาแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในรูปแบบผสมผสาน (mixed methods research) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Collection) และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Collection) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาร่วมกับทฤษฎีความเป็นพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนโดยนำมาศึกษาอย่างละเอียดเพื่อสร้างคุณลักษณะของพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา

ขั้นที่ 2 การออกแบบการวิจัย ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งในรูปแบบเชิงปริมาณ ผ่านแบบสำรวจพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของนักเรียนโดยคำนวณออกมาเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมกับการวิเคราะห์ค่าหลัก

ขั้นที่ 3 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูสังคมศึกษา และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ขั้นที่ 4 การสร้างเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาจัดสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยประกอบไปด้วยแบบสัมภาษณ์สัมภาษณ์พลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับครูสังคมศึกษา และแบบสำรวจพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นที่ 5 การประเมินเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเครื่องมือในการวิจัย ประกอบไปด้วย แบบสัมภาษณ์พลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา และแบบสำรวจพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบไปด้วย นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 1 ท่าน นักวิชาการด้านการบริหาร จำนวน 2 ท่าน นักวิชาการด้านสังคมศึกษา จำนวน 1 ท่าน และผู้มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา จำนวน 1 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินคุณภาพของแบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจ

ขั้นที่ 6 การทดลองใช้เครื่องมือ ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผ่านการประเมินและพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 7 วิเคราะห์ผล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขั้นที่ 8 จัดทำคู่มือ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาจัดทำคู่มือแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา พร้อมทั้งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินคุณภาพของคู่มือแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา ประกอบไปด้วย นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 1 ท่าน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน จำนวน 2 ท่าน และครูสังคมศึกษา จำนวน 2 ท่าน

ขั้นที่ 9 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการสรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา , ครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายส่วนผู้บริหารมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังต่อไปนี้ 1. ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือ รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน หรือตำแหน่งอื่น ๆ ที่เทียบเท่า 2. เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และ 3. เป็นผู้บริหารสถานศึกษาไม่ต่ำกว่า 3 ปี

ครูสังคมศึกษา กลุ่มเป้าหมายส่วนครู/อาจารย์ มีเกณฑ์การคัดเลือก ดังต่อไปนี้ 1. เป็นครูหรืออาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 2. เป็นครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม/กลุ่มงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3. ปฏิบัติการสอนรายวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ 4. เป็นครูวิทยฐานะชำนาญการขึ้นไปหรือปฏิบัติการสอนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี

นักเรียน โดยแบ่งขนาดประชากร จำแนกตามขนาดโรงเรียน

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ตารางที่ 1 แสดงขนาดของประชากร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

สพม. 1		จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ประเภทโรงเรียน (ขนาด)	จำนวน (ร.ร.)	
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	17	50,424
โรงเรียนขนาดใหญ่	14	
โรงเรียนขนาดกลาง	16	
โรงเรียนขนาดเล็ก	20	
รวม	67	

ที่มา: <https://eoffice.sesao1.go.th/info/maps/student>

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ตารางที่ 2 แสดงขนาดของประชากร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

สพม. 2		จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ประเภทโรงเรียน (ขนาด)	จำนวน (ร.ร.)	
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	22	60,631
โรงเรียนขนาดใหญ่	22	
โรงเรียนขนาดกลาง	6	
โรงเรียนขนาดเล็ก	2	
รวม	52	

ที่มา : http://www.sesao2.go.th/data_16579

3. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 3 แสดงขนาดของประชากร สังกัด สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

โรงเรียนเอกชน		จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ประเภทโรงเรียน (ขนาด)	จำนวน (ร.ร.)	
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	-	35,218
โรงเรียนขนาดใหญ่	104	
โรงเรียนขนาดกลาง	106	
โรงเรียนขนาดเล็ก	227	
รวม	437	

ที่มา : <https://stat.opec.go.th/>

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครที่เปิดการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาโดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

(May. 1997) แบบกำหนดสัดส่วนโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane. 1973 : 727-728)

ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Interviewing Key Information) โดยการใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 5 - 30 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัวตามแนวคิดของ Nastasi and Schensul อ้างถึงในประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์

ครูสังคมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Interviewing Key Information) โดยการใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 5 - 30 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัวตามแนวคิดของ Nastasi and Schensul อ้างถึงในประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์

นักเรียน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสำรวจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานครที่เปิดการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) (May, 1997) แบบกำหนดสัดส่วนโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane. 1973 : 727-728) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Yamane)

ตารางที่ 4 แสดงขนาดกลุ่มตัวอย่าง (นักเรียน) โดยใช้สูตร Yamane

สังกัด	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (%)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
สพม.1	50,424	34.47%	137
สพม.2	60,631	41.45%	165
สช	35,218	24.08%	96
รวม	146,273	100%	398

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือในการวิจัยนี้ประกอบไปด้วย 3 ประเภทดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์พลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา (ผู้บริหารสถานศึกษา) มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.60 – 1.00 โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งถือว่าแบบสัมภาษณ์สามารถนำไปใช้ได้
2. แบบสัมภาษณ์พลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา (ครูสังคมศึกษา) มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.60 – 1.00 โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งถือว่าแบบสัมภาษณ์สามารถนำไปใช้ได้
3. แบบสำรวจพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา (นักเรียน) มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.60 – 1.00 โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งถือว่าแบบสัมภาษณ์สามารถใช้ได้

วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : ผู้วิจัยดำเนินการยื่นหนังสือขอจริยธรรมวิจัยในมนุษย์กับหน่วยจริยธรรมและมาตรฐาน การวิจัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ขั้นตอนที่ 2 : ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และนักเรียนกลุ่มตัวอย่างระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในปีการศึกษา 2567 เข้าร่วมการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 : ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างการเป็นพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาสำหรับจัดทำคู่มือแนวทางลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 : ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากแบบสำรวจนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประจำปีการศึกษา 2567 จากโรงเรียนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากประชากรและกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำมาสรุปผลในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 6 ผู้วิจัยจัดทำคู่มือแนวเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา และให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของคู่มือแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา ประกอบไปด้วย นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และสิทธิมนุษยชน จำนวน 1 ท่าน, ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการดูแลงานด้านกิจการนักเรียน จำนวน 2 ท่าน และครูสังคมศึกษา จำนวน 2 ท่าน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

- การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ประกอบไปด้วย 1) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) 2) การหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) ค่าร้อยละ (Percentage)
- การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ 1) การวิเคราะห์เนื้อหาชนิดกำหนดแนวทางล่วงหน้า (Directed Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำสรุปผลการวิจัย เรื่อง แนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา ออกเป็น 3 ตอน โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูสังคมศึกษา และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ถึงคุณลักษณะพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้ทำการตอบแบบสัมภาษณ์ คุณลักษณะพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน โดยจากการตอบแบบสัมภาษณ์ในเกณฑ์ระดับดี ถึง ดีมาก โดยมีรายละเอียด ดังนี้ ด้านความรู้ รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งในโรงเรียนคุณลักษณะและพฤติกรรมบ่งชี้ของพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนและ พฤติกรรมบ่งชี้ที่ของผู้ที่กลั่นแกล้งผู้อื่น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ที่ 4.86 คิดเป็นร้อยละ 85.71 ด้านพฤติกรรม รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การปฏิบัติตามกฎหมาย, การควบคุมพฤติกรรมของตนเองในการแสดงออกได้อย่างเหมาะสมและ การปรับตัวและยอมรับความผิดรวมทั้งปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองให้ดีขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ที่ 5.00 คิดเป็นร้อยละ 100 ด้านทัศนคติ รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดการกับความรู้สึกของตนเองเพื่อไม่ให้เกิดความผิดได้การส่วนหนึ่งในการปลูกฝังสิทธิมนุษยชนให้กับผู้อื่น การมีทัศนคติในการยอมรับความแตกต่างของบุคคลและ ความสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลที่มีความคิดเห็นต่างได้โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ที่ 5.00 คิดเป็นร้อยละ 100 ครูสังคมศึกษาที่ได้ทำการตอบแบบสัมภาษณ์คุณลักษณะพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน โดยจากการตอบแบบสัมภาษณ์ครูสังคมศึกษาอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก โดยมีรายละเอียด ดังนี้ ด้านความรู้ รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเข้าใจเรื่องบทบาทและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมและคุณลักษณะและพฤติกรรมบ่งชี้ของพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ที่ 4.86 คิดเป็นร้อยละ 85.75 ด้านพฤติกรรม รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การปฏิบัติตามกฎหมาย โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.00 คิดเป็นร้อยละ 100 ด้านทัศนคติ รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีทัศนคติในการยอมรับความแตกต่างของบุคคลได้ โดยมี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.00 คิดเป็นร้อยละ 100 และนักเรียนที่ได้ทำการตอบแบบสำรวจคุณลักษณะพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน โดยจากการตอบแบบสำรวจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในระดับดีเป็นส่วนใหญ่ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ ด้านความรู้ รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พฤติกรรมบ่งชี้ของผู้ที่กลั่นแกล้งผู้อื่นโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.21 คิดเป็นร้อยละ 44.55 ด้านพฤติกรรม รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การปรับตัวและยอมรับความผิดรวมทั้งปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองให้ดีขึ้นโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.21 คิดเป็นร้อยละ 44.25 ด้านทัศนคติ รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีทัศนคติในการยอมรับความแตกต่างของบุคคลโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.41 คิดเป็นร้อยละ 59.00

ตอนที่ 2 แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

แนวทางการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมนเน้นการให้ความสำคัญกับคุณลักษณะด้านพฤติกรรม เป็นอันดับที่ 1 ตามมาด้วยด้านความรู้และทัศนคติ, ครูสังคมศึกษา ได้ให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะด้านความรู้

มาเป็นอันดับที่ 1 ตามด้วยด้านพฤติกรรมและทัศนคติ สำหรับนักเรียนการแก้ไขปัญหากลั่นแกล้งในสถานศึกษาให้มีความสำคัญต่อคุณลักษณะด้านทัศนคติมาเป็นอันดับที่ 1 ตามด้วยด้านพฤติกรรม

ตอนที่ 3 คู่มือแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความคาดหวังที่จะเห็นคู่มือเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษามีวิธีการในลงมือปฏิบัติสำหรับการแก้ปัญหอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 57.10 มีการใช้รูปหรือสัญลักษณ์ในการอธิบายเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 42.90 ใช้ภาพการ์ตูนในเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 42.90 ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีความคาดหวังที่จะเห็นคู่มือเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย คิดเป็นร้อยละ 42.90 มีการใช้รูปภาพหรือสัญลักษณ์ในเนื้อหาคิดเป็นร้อยละ 57.10 ใช้ภาพการ์ตูนในเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 71.40 และ นักเรียนส่วนใหญ่มีความคาดหวังที่จะเห็นคู่มือแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษามีการอธิบายความหมายและสาเหตุของการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 32.80 มีการใช้คำที่เข้าใจง่ายไม่เป็นทางการ คิดเป็นร้อยละ 55.30 และมีการใช้ภาพการ์ตูนในเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 49.20 ผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา โจนมีรายละเอียด ดังนี้

อภิปรายผล

1. คุณลักษณะของพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะด้านพฤติกรรมมากที่สุด อาจเพราะผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการออกแนวคิดและนโยบายจากการศึกษาสภาพปัญหาในโรงเรียนซึ่งเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด รองลงมาคือคุณลักษณะด้านทัศนคติ นอกจากนั้นจากการสำรวจครูสังคมศึกษาต่อคุณลักษณะของพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนพบว่า ครูสังคมศึกษาได้ให้ความสำคัญในคุณลักษณะด้านความรู้เป็นพิเศษซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูสังคมศึกษาใช้วิธีการแก้ไขปัญหากลั่นแกล้งในสถานศึกษาด้วยการจัดการเรียนการสอน ทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนซึ่งสะท้อนถึงภาพของการเป็นครูด้านอย่างชัดเจน รองลงมาคือคุณลักษณะด้านทัศนคติและพฤติกรรม นอกจากนั้นนักเรียนได้ให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะด้านทัศนคติเป็นอันดับที่ 1 เพราะนักเรียนถือเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหากลั่นแกล้งในสถานศึกษา โดยไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าเมื่อนักเรียนถูกกลั่นแกล้งในสถานศึกษาผลกระทบแรกที่จะมาถึงนักเรียนเป็นประการแรก คือ ผลกระทบทางจิตใจ ความอับอายและการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคุณลักษณะด้านทัศนคติ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของโรงพยาบาลเพชรเวช (2563) กล่าวว่า การกลั่นแกล้งในสถานศึกษามักมีผลมาจากความสนุกสนานตามช่วงวัยแต่ผลความคิดสนุกสนานเพียงชั่วครู่ก็มีผลทำร้ายที่เป็นผลลึกลงในจิตใจของผู้ถูกรกระทำโดยเมื่อถูกกลั่นแกล้งไม่ว่าจะถูกกลั่นแกล้งทางใดก็ตาม สิ่งแรกที่ถูกกลั่นแกล้งมักรู้สึกเจ็บปวดเป็นอันดับแรก คือ จิตใจจนอาจนำไปสู่สภาวะซึมเศร้า ประสิทธิภาพในการเรียนลดลง หรืออาจนำไปสู่การฆ่าตัวตาย และสอดคล้องกับ ยุวดี แตรประสิทธิ์ และคณะ (2566) ได้กล่าวว่า การกลั่นแกล้งทางสังคมของกลุ่มวัยรุ่น บทบาทของพยาบาลในการสร้างภูมิคุ้มกันทาง

ใจ โดยจากผลการศึกษาพบว่า การแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งทางสังคมของกลุ่มวัยรุ่นมีความจำเป็นที่ต้องเริ่มต้นจากความเข้มแข็งทางจิตใจ โดยสร้างภูมิคุ้มกันตัวผู้ถูกกลั่นแกล้ง ครอบครัว และโรงเรียนต้องให้การดูแลเอาใจใส่ ความเข้าใจ และปลูกฝังความตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเองเพื่อให้เราสามารถเผชิญหน้ากับปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2. จากการศึกษาแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา พบว่าปัจจุบันปัญหาการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของประเทศไทยมีแนวโน้มกระจายวงกว้างออกไปมากขึ้นโดยแสดงให้เห็นว่าการกลั่นแกล้งในสถานศึกษามีการพัฒนาแบบไปตามพัฒนาการทางสังคม โดยไม่ใช่เรื่องง่ายที่เราจะสามารถสะท้อนให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากในห้องเรียนไปสู่การปฏิบัติจริง เพราะ นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนแต่ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน โดยจากผลการสำรวจ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 20.50 ให้ความเห็นว่าความเท่าเทียมกัน ไม่มีอยู่จริงบนโลก เพราะ มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาไม่มีความเท่าเทียมกันตั้งแต่เกิด เราเกิดมาก็มีต้นทุนของครอบครัวที่แตกต่างจึงเป็นไปได้ที่มนุษย์จะเท่าเทียมกันในสังคม และร้อยละ 9.50 เห็นว่าความเท่าเทียมไม่มีอยู่จริงเพราะพวกเขาไม่เคยได้รับหรือสัมผัสความเท่าเทียมเลย จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังจะเติบโตไปในสังคม เริ่มรู้สึกท้อและหมดความหวังต่อความเท่าเทียมและสิทธิมนุษยชนในสังคมสังคมไทย

ดังนั้นสถานศึกษาและผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา โดยผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า การมอบนโยบายเพื่อเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชน เป็นอาวูรชันสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะว่า สถานศึกษา คือ สถานที่ในการเรียนรู้ของนักเรียนที่ปลอดภัย ฉะนั้นในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรหมั่นนโยบายหรือหาแนวทางที่ชัดเจนเพื่อให้ครู นำไปปฏิบัติในแนวทางเดียวกันผ่านการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนและให้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้จัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์นั้น ทั้งนี้หากเราจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เพื่อแก้ไขปัญหา การกลั่นแกล้งในสถานศึกษาได้ในทุกรายวิชาให้สอดคล้องกัน ก็จะสามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างต่อเนื่องอย่างไร ก็ตีปัญหาดังกล่าวถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ในสถานศึกษาที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายโดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียน ความท้าทายในการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งใน คือ การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง เพราะ ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าผู้ปกครองบางส่วนมีความรู้สึกเข้าข้างลูกของตนเมื่อเขากระทำความผิด และไม่ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา อีกทั้งผู้ปกครองบางส่วนอาจมีความคิดว่าการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ควรเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว โดยจากทั้งหมดที่กล่าวมาผู้บริหารสถานศึกษา ทุกท่านได้ให้ข้อมูลที่ตรงกันว่า หากผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมืออย่างจริงจังในการแก้ปัญหา ปัญหานี้ก็ไม่อาจแก้ไขได้อย่างเป็นรูปธรรมด้วยความร่วมมือจากโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว ฉะนั้นในมิติของสถานศึกษาครูผู้สอนจึงมีบทบาทที่สำคัญในการแก้ไขและพัฒนาให้นักเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนานักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการที่กล่าวไว้ว่า สถานศึกษามีหน้าที่ในการพัฒนาให้นักเรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย ความรู้ คุณธรรมและมีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองของไทยและของโลก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551) ฉะนั้นการพัฒนานักเรียนให้ไปสู่ความเป็นพลเมืองได้นั้นต้องอาศัยครูผู้กลไกสำคัญ

ครูสังคมศึกษาจึงมีบทบาทเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาโดยใช้แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา โดยจากการสัมภาษณ์ พบว่าครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จะมีวิธีช่วยนักเรียนในการเสริมสร้างสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ใกล้เคียงกันด้วยการสอดแทรกไปในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้พวกเขาได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงรอบ ๆ ตัว เพราะปัจจุบันหากเราจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนตรง ๆ โดยไม่มีศิลปะในการจัดการสอนนักเรียนจะไม่สนใจและเมื่อนักเรียนไม่สนใจก็จะไม่ยอมเรียนรู้สิ่งนั้น ๆ ฉะนั้นสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องรอบตัวของนักเรียนเราจึงต้องสะท้อนภาพในการจัดการเรียนการสอนให้เรื่องราวนี้เป็นทุกสิ่งในการใช้ชีวิตของนักเรียน แต่อย่างไรก็ดีการเสริมสร้างทัศนคติเรื่องความเท่าเทียมกันของมนุษย์ก็เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาพลเมืองซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษาครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จึงมีวิธีในการปลูกฝัง เรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยวิธีการที่ไม่ยึดติดกับบทเรียนจนเกินไปเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรม หรือ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง เพราะวิชาสังคมศึกษา คือ การศึกษาพฤติกรรมและการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม ฉะนั้นหากเราทำให้นักเรียนเข้าใจว่าชีวิตของเขา ก็คือบทเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ก็จะทำให้นักเรียนเห็นภาพของสิทธิมนุษยชนได้ชัดเจนขึ้นพร้อมไปกับการสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียนว่าพวกเขา คือ ส่วนหนึ่งของสังคม ฉะนั้นการเรียนวิชาสังคมศึกษา คือ การเรียนรู้เรื่องของพวกเขาเอง โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของวชิระพันธ์ ทองสินธุ์ และคณะที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง มาตรการป้องกันพฤติกรรมรังแกในโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันกฎหมายในประเทศ

ไทยสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาได้เพียงบางส่วน เพราะ กฎหมายในประเทศไทยยังไม่ครอบคลุมสำหรับปัญหาดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ พบว่า กฎหมายได้กำหนดให้สถานศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต้องออกนโยบายเพื่อป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาโดยทุกสถานศึกษาต้องระบุข้อบังคับ นโยบาย ข้อห้ามและขั้นตอนในการสืบสวนที่ชัดเจน โดยหากประเทศไทย ได้มีการออกแบบมาตรการที่สอดคล้องกับหลักการข้างต้นอาจช่วยให้ลดปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนได้ (วชิระพันธ์ ทองสินธุ์ และคณะ. 2563)

3. คู่มือแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานวิจัยผ่านกระบวนการสืบค้นข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูสังคมศึกษาและสำรวจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ความรู้ เรื่อง สิทธิมนุษยชนเป็นหลักการในการกำหนดแนวทาง ในปัจจุบันเราพบว่าในสังคมส่วนใหญ่มักพูดถึงการเป็นพลเมืองดี หรือพลเมืองของโลกโดยคำดังกล่าวถือว่าเป็นคำศัพท์แบบกว้าง ซึ่งบางครั้งอาจไม่เห็นกระบวนการที่จะไปถึงหลักการเป็นพลเมืองในการแก้ไขปัญหาได้อย่างชัดเจนเท่าที่ควร ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงสร้างหลักการเป็นพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาขึ้น จากแนวความคิดที่ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะมีความแตกต่างทางวัยวุฒิ คุณวุฒิ ชาติกำเนิด หรือ ศาสนา สิทธิมนุษยชนก็เป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมควรให้ความสำคัญ ฉะนั้นการมีแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนจึงเป็นคำตอบสำหรับแนวทางที่จะพัฒนานักเรียนในสถานศึกษาให้สู่การเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและโลกได้ โดยสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 27 ที่ว่า “ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้ ” (คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2560) โดยแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ด้านรูปแบบและองค์ประกอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00 ในทุกรายการ ด้านเนื้อหา มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00 ในทุกรายการ และด้านการนำเสนอและการนำไปใช้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องสูงสุดอยู่ที่ 1.00 และ ต่ำสุดอยู่ 0.80 คู่มือแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาสามารถนำไปใช้แต่หากให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนด้วย โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Yong Tian and Others (2023) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรการป้องกันและควบคุมการกลั่นแกล้งในโรงเรียนกับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในมณฑลเจียงซู โดยผลการศึกษาพบว่า การสร้างมาตรการป้องกันและควบคุมการกลั่นแกล้งในปัจจุบันสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศจีน ได้มีการการจัดตั้งกระบวนการเพื่อลดการกลั่นแกล้งนั้น ส่งผลให้ลดอัตราการตกเป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งแต่ไม่ได้ประสิทธิผลในการลดอัตราการตก เป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งซ้ำซ้อน อีกทั้งมาตรการป้องกันและควบคุมอื่น ๆ ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา สามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า หากผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำแผนการพัฒนาผู้เรียนรายปี Road Map ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มากขึ้น

1.2 การเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า หากครูสังคมศึกษาจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแบบสหวิทยาการช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวิชาสังคมศึกษาและเข้าใจถึงความสำคัญของปัญหาการกลั่นแกล้งชัดเจนขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

- a. ควรนำแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนมาใช้ควบคู่กับการศึกษาปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ ในสังคมเพื่อเสริมสร้างทักษะ/สมรรถนะในการใช้ชีวิตของผู้เรียน
- b. ควรมีการพัฒนาคู่มือแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผ่านกระบวนการวิจัยและนำไปสู่การทดลองประสิทธิภาพของคู่มือแนวทางเสริมสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อลดการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *Stop Bullying* หยุดการกลั่นแกล้ง ยุติความรุนแรงในสังคม. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2567, จาก <https://dmh.moph.go.th/news-dmh/view.asp?id=30024>.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2567, จาก http://academic.obec.go.th/images/document/1559878925_d_1.pdf.
- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2567, จาก <https://web.parliament.go.th/>.
- ชัยวัฒน์ บุญจริง. (2567). แนวทางการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมกรกลั่นแกล้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอนุบาลท่าหลวง อำเภوتاหลวง จังหวัดลพบุรี. *วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน*, 2(2), 519 – 530.
- นวกัทร ธรรมศักดิ์ และอารณีย์ วิวัฒนาภรณ์. (2566). สถานศึกษาต้นแบบในการป้องกันการกลั่นแกล้ง ช่มเหง รังแกกันในโรงเรียนของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, 16(2), 35 – 76.
- ประไพพิมพ์ สุธิ์สินนท์ และ ประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 29 (2), 31-48.
- ยุวดี แตรประสิทธิ์, ศิริลักษณ์ ปัญญา และสมสุข ภาณุรัตน์ (2566). การกลั่นแกล้งทางสังคมของวัยรุ่น: บทบาทพยาบาลในการสร้างภูมิคุ้มกันทางใจ Social bullying among Adolescents in the Society: Nurse's Roles in Resilience Quotient. *วารสารวิจัยเพื่อการส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิต*, 3(2), 72 – 82.
- โรงพยาบาลเพชรเวช. (2563). *บทความสุขภาพ Bullying ปัญหาสังคมที่ไม่ใช่เพียงการแกล้ง*. สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.petcharavejhospital.com>
- วชิระพันธ์ ทองสินธุ์ และคณะ. (2563). *มาตรการป้องกันการพฤติกรรมรังแกในโรงเรียนของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วรณัน ดาราพงษ์. (2563). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ในกรณีเด็กและเยาวชน*. ปรินญาณพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. (2567). *สารสนเทศแสดงจำนวนนักเรียนแผนที่โรงเรียน*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2567, จาก <https://eoffice.sesao1.go.th/info/maps/student>.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. (2567). *รายงานข้อมูลจำนวนนักเรียน*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2567, จาก http://www.sesao2.go.th/data_16579.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) กรุงเทพมหานคร. (2567). *รายงานข้อมูลจำนวนนักเรียน*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2567, จาก <https://stat.opec.go.th/> .
- สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.lampang.go.th/public60/EducationPlan2.pdf>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *สาระแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2567, จาก <https://drive.google.com/file/d/0B9t56k6dmUe5Z202Wmw5S1dvOGM/view?resourcekey=0-5dzEmHF7yipsPKfkZShqjw>.

- Chen, Lin. and Others. (2024). **Social poverty indicators with school bullying victimization: evidence from the global school-based student health survey (GSHS)**. *BMC Public Health*, 24(615), 1-8.
- Ken Rigby. (2003). **Consequences of Bullying in Schools**. *Canadian journal of psychiatry. Revue canadienne de psychiatrie*. 48. 583-90.
- Lindh, A., & Anton, B. A. (2024). **Social networks and distributive conflict: the class divide in social ties and attitudes to income inequality across 29 countries**. *European Sociological Review*, 039.
- May. (1997). **How Multinational and National Firms Compete: A Case study of the Hospitality Industry**. New York : Advanced printing. The Free Press.
- Nastasi, B. K. and Schensul, S. L. (2005). **Contributions of qualitative research to the validity of intervention research**, *Journal of School Psychol.*
- National Council for the Social Studies. (1921). **Definition of Social Studies**. Retrieved October 11, 2024, from [https://www. socialstudies.org/about/definition-social-studies](https://www.socialstudies.org/about/definition-social-studies).
- Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd Edition, Harper and Row, New York.
- The Australian Human Rights Commission. (2021). **Bullying: Know Your Rights**. Retrieved October 11, 2024, from <https://humanrights.gov.au/our-work/commission-general/bullying-know-your-rights>.
- The Coverage. (2566). **เผยเด็กไทยเกือบครึ่งเคยถูกบูลลี่กว่า 86% เกิดขึ้นในโรงเรียน**. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.thecoverage.info/news/content/5460>.
- Thomson, S. (2017). **The effects of inequity in Australian schools**. *Professional Voice*, 12(1), 29 - 39.
- Unesco institute for statistics. (2017). **New data reveal that one out of three teens is bullied worldwide**. Retrieved October 11, 2024, from <https://www.unesco.org/en/articles/new-data-reveal-one-out-three-teens-bullied-worldwide>.
- United Nations. (2015). **The Sustainable Development Goals**. United Nations.
- Yong Tian and Others. (2023). **An Analysis of the Association between School Bullying Prevention and Control Measures and Secondary School Students' Bullying Behavior in Jiangsu Province**. *Behav. Sci.*, 13(11), 954.